

JUST DØN'T

Despre arta
de a te abține

Johan Anderberg

Traducere din suedeză de
Alin-Daniel Dragomir

Titlul și subtitlul originale: *Just Don't*
Om konsten att låta bli
Autor: Johan Anderberg

Copyright© Johan Anderberg, 2025

Copyright © Publica, 2026 pentru prezenta ediție

Toate drepturile rezervate. Nicio parte din această carte nu poate fi reprodusă sau difuzată indiferent de formă – scris, foto sau video –, exceptând cazul unor scurte citate sau recenzii, fără acordul scris din partea editorului.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
ANDERBERG, JOHAN

Just don't : despre arta de a te abține / de Johan Anderberg ;
trad. din suedeză de Alin-Daniel Dragomir. - București : Publica, 2026

ISBN 978-606-722-767-3

I. Dragomir, Alin-Daniel (trad.)

159.9

EDITORI: Cătălin Muraru, Silviu Dragomir

DIRECTOR EXECUTIV: Adina Vasile

REDACTOR-ŞEF: Ruxandra Tudor

DESIGN COPERTĂ: Alexe Popescu

REDACTOR: Alexandru Cristian Voicu

CORECTOR: Rodica Crețu

DTP: Florin Teodoru

*Pentru Katrina, de ce-ul care îmi îndrumă fiecare cum
Pentru Charlotte, Liam și Lola, lumina mea*

Cuprins

Prefață	9
1. Cei care ciocănesc în barometru	13
2. Ștreangul lui Zaleucus	23
3. Cuponul de perforat al lui Warren Buffett	29
4. Termostatul lui Lyndon Johnson	37
5. Romanul procrastinator	45
6. Ideologia oamenilor de acțiune	51
7. Intuiția periculoasă	59
8. Pacienții care știau prea mult	73
9. Proiectul Kansas	83
10. Olandezul pierdut	97
11. Ultimul telefon	105
12. Vrabile de câmp ale președintelui Mao	111

13. Efectul Yellowstone	119
14. Un nou mod de a gândi	125
15. Farfurioara de cafea a lui George Washington	133
16. Câini, lupi și dragoni	141
 Bibliografie	 149
Mulțumiri	159

Prefață

Pe 20 ianuarie 2025, Donald Trump stătea la un birou instalat într-o arenă din capitala americană, Washington, DC. Pe birou se afla un teanc de documente, așezate în mape din piele închisă la culoare, care așteptau semnăturile sale.

Cu doar câteva ore mai devreme începuse cel de-al doilea mandat de președinte. Iar acum, în fața miilor de susținători adunați în arenă – care, în mod obișnuit, găzduia meciurile de pe teren propriu atât pentru echipa de hochei Washington Capitals, cât și pentru cea de baschet Washington Wizards – Donald Trump a început să semneze diferitele decrete. După fiecare semnătură, arunca stiloul către publicul care îl aclama.

Semnăturile au marcat începutul unei perioade de decizii intense. În scurt timp, Donald Trump a reușit să declanșeze câteva războaie comerciale și să schimbe numele unei importante căi navigabile din sudul SUA, încercând, în același timp, să concedieze o mare parte dintre funcționarii publici americani. În zece zile a emis mai multe ordine prezidențiale* decât ultimii șapte președinți în primele lor 100 de zile.

Pentru asta votaseră susținătorii lui.

Votaseră pentru forță de acțiune.

Însă, deși frenezia decizională a lui Donald Trump a fost extremă, ea a reprezentat și continuarea unei tendințe. Persoana care tocmai părăsise Casa Albă – Joe Biden – emisese,

* *Executive order*, act oficial emis de președintele Statelor Unite ale Americii prin care dispune măsuri obligatorii pentru administrația federală, în baza atribuțiilor sale constituționale. Acestea sunt obligatorii până la anulare, revocare, expirare sau constatarea neconstituționalității (n.t.).

de asemenea, mai multe ordine prezidențiale în primele sale 100 de zile decât predecesorii lui din ultimele decenii. În timpul mandatului său, Biden a pus în aplicare, de asemenea, un pachet de stimulare de 1,9 trilioane de dolari. Retrospectiv, s-a considerat că această „ploaie de bani” a generat o inflație galopantă, însă, în orice caz, vârstnicul Biden nu putea fi acuzat de pasivitate.

Chiar și Barack Obama, colegul de partid al lui Biden, fusese – după orice standard de măsurare – un președinte activ. În cei opt ani ai săi, Obama a avut timp de toate, de la o amplă reformă a sistemului de sănătate până la schimbarea numelui celui mai înalt munte din SUA – din Mount McKinley în Denali.

Acum, când Donald Trump era din nou președinte – după o pauză de patru ani – una dintre primele sale decizii a fost să revoce acțiunea inițiată de Obama.

Într-o țară în care politicienii și cetățenii păreau mai polarizați ca niciodată, exista, în orice caz, un lucru asupra căruia păreau să fie cu toții de acord: că era important să realizezi lucruri. Să generezi schimbare.

Că era important să acționezi.

Filosoful britanic Bertrand Russell a publicat, în anii 1930, volumul de eseuri *In Praise of Idleness*, care în suedeză a primit titlul *Till lätjtans lov**. În scurta prefață a cărții, Russell scrie că lumea noastră suferă din cauza credinței că „acțiunea energică este admirabilă chiar și când e eronată”**. **

* Traducerea titlului suedez este „Spre a lenei laudă”. În limba română, colecția de eseuri a apărut sub titlul *Elogiul inactivității* (n.t.).

** Bertrand Russell, *Elogiul inactivității și alte eseuri*, traducere de Ciprian Siulea, Vellant, București, 2016, p. 23 (n.t.).

În aproape un secol care s-a scurs de când Bertrand Russell a scris aceste rânduri, economiști, medici, istorici și psihologi i-au dat dreptate în fel și chip. Ei au reușit să demonstreze că ne costă această credință în acțiunea hotărâtă – bani, vieți și suferință. Felul în care ne supunem unor intervenții medicale inutile, cum cheltuim sume uriașe pe tranzacții financiare absurde și cum sacrificăm vieți omenesci în războaie fără sorți de izbândă – totul doar pentru că ne dorim atât de mult *să acționăm*.

Bertrand Russell a fost departe de a fi primul care a atras atenția asupra modului contraproductiv în care se poate manifesta forța de acțiune a omului. De-a lungul istoriei, gânditori și filosofi din diverse culturi au recunoscut valoarea abținerii. Valoarea de a nu face nimic. Este o idee care se regăsește în budism, în stoicism, la greci și la romani, la Homer, Cicero și Blaise Pascal, ca să numim doar câțiva.

Dar este, totodată, o perspectivă asupra acțiunii umane care nu a rezonat niciodată cu noi, care nu s-a înrădăcinat în conștiința noastră.

Este o lecție pe care refuzăm să ne-o însușim.

Poate se observă cel mai clar când mergem la vot. Suntem ușor atrași de lideri care promit soluții rapide și clare. Alegem mai degrabă politicieni care par a fi oameni de acțiune.

Dar dacă acesta este un mod complet greșit de a gândi?

Probabil că Bertrand Russell ar fi detestat o bună parte din argumentația acestei cărți. În timp ce el condamna concentrarea nesfârșită a societății capitaliste asupra muncii și producției, în capitolele următoare îi vom cunoaște pe câțiva dintre cei mai de succes capitaliști ai lumii – oameni care și-au construit averile făcând cât mai puțin posibil.

Căci posibilitățile de a profita de pe urma acțiunilor iraționale ale oamenilor și a deciziilor lor necugetate sunt de-a

dreptul enorme. Iar cu fiecare an care trece, ele par să devină tot mai mari. Într-o lume sufocată de informații – și care, prin urmare, ne instigă la acțiune – se deschid constant noi perspective pentru cel care îndrăznește să aștepte, pentru cel care reușește să își tempereze impulsul de a acționa.

Aceasta este povestea unei idei simple. Și a unei arte dificile.

1 | Cei care ciocănesc în barometru

Un bărbat cu părul alb, îmbrăcat în pantaloni chino și maletă, se plimba neliniștit printr-un hotel din Los Angeles. Bărbatul – care în acel an, 2018, împlinise 80 de ani – urmărea cu îngrijorare evenimentele din lume. De fapt, venise în California pentru a se relaxa. Se cazase împreună cu soția lui la The Beverly Hills Hotel, pe Sunset Boulevard. Hotelul oferea un cadru aparte, parcă anume conceput ca oaspeții să uite de tot ce se petrecea dincolo de zidurile sale. Piscina de un verde-turcoaz era înconjurată de *bungalouri*, palmieri și vegetație luxuriantă. Nenumărate filme și seriale fuseseră turnate aici. Miturile despre acest hotel i-au inspirat pe cei de la Eagles când au compus melodia „Hotel California”.

În ciuda atmosferei din interior, bătrânul nu se putea detașa de lumea de afară. Și probabil că nu era singurul. Titlurile din presa acelor zile avertizau că băncile centrale ale lumii se pregăteau să majoreze dobânzile, din cauză că economia americană se îndrepta spre o recesiune.

Pe Coasta de Est, în New York, bursele începuseră deja să scadă. Aproape o zecime din valoarea lor se evaporase în doar o săptămână. O comparație cu alte perioade istorice arăta că aceasta era cea mai proastă lună decembrie din 1931 încoace.

Să fi fost oare începutul unei prăbușiri majore?

Toate acestea îi îngrijorau pe investitorii din întreaga lume. Și îl îngrijorau, de asemenea, pe bărbatul cu părul alb.

Așa că și-a luat telefonul și a sunat la New York. La celălalt capăt al firului a răspuns un veteran rutinat de pe Wall Street, căruia îi încredințase administrarea unei părți din averea sa.

Era oare momentul să acționeze? Bătrânul i-a sugerat administratorului său de fonduri că ar trebui, într-un fel sau altul, să se protejeze de scădere. Nu ar fi trebuit oare să facă ceva?

Administratorul l-a ascultat pe bărbatul din Los Angeles în timp ce acesta vorbea.

Conversația care a avut loc în acea zi de decembrie din 2018 nu a fost un eveniment ieșit din comun. În fiecare zi, oameni bogați din întreaga lume își sună administratorii sau brokerii și le cer să cumpere sau să vândă titluri de valoare, pe baza diverselor sentimente pe care le-au avut sau a unor articole de presă pe care le-au citit. Milioane de oameni mai puțin înstăriți fac același lucru – doar că, în schimb, se conectează la aplicațiile lor de *investiții* și plasează ei înșiși ordine de cumpărare și vânzare.

Ceea ce făcea această convorbire să fie specială era identitatea bătrânului din hotel.

Numele lui era Jim Simons și era matematician. La începutul carierei sale trecuse pe la Berkeley, MIT, Harvard și Agenția Națională de Securitate (NSA) – unde lucrase ca spărgător de coduri – înainte de a deveni șeful departamentului de matematică de la Universitatea Stony Brook din New York.

În cercurile matematice, Simons își făcuse un oarecare renume datorită contribuțiilor sale în domeniul geometriei. Lucrările sale s-au dovedit utile și în teoria cuantică, iar în 1976 a primit prestigiosul Premiu Oswald Veblen din partea Societății Americane de Matematică.

Însă, când Simons se apropia de vârsta de 40 de ani, a renunțat brusc la cariera sa academică. Voia să își împlinească un vis. Voia să stăpânească piața financiară.

Simons, care nu urmase nici măcar un singur curs de economie financiară, a demisionat de la Universitatea Stony Brook și